

Professionalization of youth work in Bulgaria

Професионализация на младежката работа в България

Eleonora M. Mileva

National sports academy “Vassil Levski”, BULGARIA

Faculty of Pedagogy, Department of Psychology, pedagogics and sociology.

Received on 26 November, 2022.

Accepted on 10 December, 2022.

Published on 30 December, 2022.

Abstract

The purpose of the research was to study the process of professionalization of youth work in the country. Study programs of twenty higher schools in Bulgaria according to certain indicators were the subject of research. The main study method was content analysis. The existence of a small number of programs directly aimed at the field of youth activities was established. At the same time, the studied educational programs in various professional fields provided basic competences necessary for the implementation of youth work. Summaries were made and recommendations were given for the future development of the process of professionalization of youth work in the country and the preparation of specialists for work in this field.

Keywords: professionalization, youth work

Резюме

Цел на изследването е да се проучи процеса на професионализиране на младежката работа в страната. Предмет на изследване са учебни програми на двадесет висши училища в България по определени показатели. Основният изследователски метод е контент анализ.

Установява се наличието на малък брой програми, директно насочени към сферата на младежките дейности. Същевременно проучените образователни програми в различни професионални направления дават базови компетентности, необходими за реализиране на младежката работа. Правят се обобщения и се дават препоръки за бъдещото развитие на процеса на професионализация на младежката работа в страната и подготовката на специалисти за работа в тази сфера.

Постановка на проблема

Младежката работа в България се развива интензивно и динамично през последните десет години, като е налице процес на професионализация на тази сфера (Николаева, 2018). Създадени са множество младежки организации, които осъществяват активни дейности в различни социални сфери (Милева, 2019). В страната са приети важни нормативни документи, които регламентират младежката работа. В Закона за младежта като основен нормативен документ, приет през 2012 г., се дефинират понятията „младежи“, „младежка дейност“ и „младежки работник“.

Младежи са лица на възраст между 15 и 29 години включително. Младежка дейност е „организирана дейност или инициатива, чиято цел е да представя, защитава и развива интересите и потребностите на младежта“ (Закон за младежта, 2012).

Към настоящия момент все още неясно и недиференцирано е понятието „младежка работа“. Според Декларацията от Националната среща “Младежки работник” във Варна 2015 „младежката работа обхваща широк набор от форми и дейности. Целта ѝ е да подпомага личностното, социалното и гражданско израстване на младите хора и да създава безопасно пространство за развитие на техния потенциал, придобиване на компетенции и откриване на нови възможности. Основните принципи, на които се опира са доброволното участие, толерантност, алтруизъм, партньорство и работа в мрежа, адаптивност, ясна отговорност, право на игра и забавление. Младежката работа се реализира там където са младите хора, въвличайки ги в динамичен, нестандартен, ангажиращ и творчески процес. Тя е мултидисциплинарна дейност, която си служи с методите на неформалното образование”.

Младежката работа е “междусекторна дейност, която успява да свърже различни сектори, имащи отношение към младежките проблеми и грижата за младите хора с реалните проблеми на младежките общности и отделните индивиди. Тя овластява младежите, изпълнявайки основната си роля – те да израстват като самостоятелни, отговорни, активни и критични граждани” (Декларация от Национална среща “Младежки работник”, 2015).

В международен и национален аспект се правят опити за изработване на компетентностния модел на младежкия работник. Съгласно член 32 от Закона за младежта „младежкия работник е пълнолетно лице, което е преминало специално обучение за работа с младежи и/или е придобило професионален опит за работа с младежи и изпълнение на младежки дейности“ (Закон за младежта, 2012).

SALTO-YOUTH, мрежа от седем ресурсни центъра на европейско ниво в областта на младежката работа, разработва компетентностен модел за младежки работници, които да работят в международен план (A Competence Model for Youth Workers to Work Internationally, 2016).

Съветът на Европа разработва Европейско портфолио на младежкия работник, което се разглежда като инструмент, подпомагащ утвърждаването на неформалното образование и статута на младежкия работник (Европейско портфолио на младежкия работник, 2007). Очертават се знанията, уменията, нагласите и ценностите на младежкия лидер, като се предлага рамка на компетентностите на младежкия работник в европейски план.

Цялостно утвърдена и официално приета професионална характеристика в европейски и национален план, в която са изведени основните знания, умения и компетентности на специалистите в сферата на младежката работа, на този етап все още липсва.

Стъпка напред е сформирването на Национална работна група за младежка работа към Министерството на младежта и спорта през 2022 г. Тя има за задача да дефинира понятието „младежка работа“, да проучи програмите за подготовка на специалисти в младежката сфера, да изработи Етичен кодекс на младежката работа, както и да утвърди компетентностен модел на младежкия работник в България.

Методология на изследването и анализ на резултатите

Цел на настоящото изследване е да се проучи процеса на професионализация на младежката работа в страната. Предмет на изследване са учебни програми на двадесет

висши училища в България по следните основни показатели – образователна степен, професионално направление, професионална квалификация, базови компетентности. Бяха избрани както водещи университети в страната като СУ „Св. Кл. Охридски“, ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“, ЮЗУ „Н. Рилски“, ПУ „П. Хилендарски“, Тракийски университет, така и специализирани висши училища като Националната спортна академия „В. Левски“, медицинските университети, техническите университети в страната. Основният изследователски метод, който бе приложен, е контент анализ.

След анализиране на учебните програми на избраните висши училища могат да се изведат следните основни резултати.

В българските висши училища са създадени, утвърдени и акредитирани добре организирани и съдържателни академични програми в трите образователни степени – бакалавър, магистър и доктор, насочени към професионализацията на специалисти от различни професионални направления, които могат да се реализират успешно в сферата на младежките дейности и младежката работа.

Най-много учебни програми са разработени в ОКС Магистър (за специалисти и неспециалисти) в няколко професионални направления, с продължителност от два до четири семестъра. На първо място това са педагогическите направления „Педагогика“ и „Педагогика на обучението по...“. На второ място се очертава професионалното направление „Социални дейности“, което набира все „по-голяма скорост“ и е много адаптивно към нуждите и потребностите на социалната сфера.

Съществуват също редица магистърски програми, които са акредитирани в област „Социални, стопански и правни науки“, съгласно Класификатора на областите на висше образование в Р. България (www.neaa.government.bg). Все повече се акцентира и върху интердисциплинарните бакалавърски и магистърски програми в професионални направления като „Здравни грижи“, „Спорт“, „Обществено здраве“, „Икономика“, „Администрация и управление“, които са пресечна точка между здравната насоченост и социалните дейности, както и между бизнеса и социалните услуги.

Към момента в страната съществува ограничен брой специалности на бакалавърско и магистърско равнище, които директно адресират нуждата от професионалисти за младежкия сектор. Това са двете специалности „Неформално образование“ към Факултет „Педагогика“ на СУ „Св. Кл. Охридски“ в бакалавърска степен (www.uni-sofia.bg) и магистърската програма „Младежки дейности и спорт“ към Националната спортна академия „В. Левски“ (www.nsa.bg). Отсъства магистратура или дългосрочна квалификационна програма, която да синтезира основните интердисциплинарни компетентности на кадрите, заети в младежкия сектор.

Положителен факт е, че все повече висши училища насочват своето внимание и към акредитиране на докторски програми, които позволяват да бъдат разработвани дисертационни изследвания в сферата на младежката работа и младежките дейности. Най-голям е делът на докторантурите в професионално направление „Педагогика“ (социална педагогика, основи на неформалното образование, работа по европейски образователни програми и проекти, професионално и кариерно ориентиране и консултиране), „Социални, стопански и правни науки“ (социални дейности - социална работа с деца и семейства, управление на социалните дейности и организации) и др.

Интензивното разкриване на специалности по изследваната тема се наблюдава в редица висши училища извън столицата, които са създадени като специализирани университети (напр. технически и медицински), но към момента работят усилено за

създаване на хибридни програми и такива в сферата на социалните дейности и социалната работа (МУ – Плевен, ТУ – Варна, ТУ – Габрово и други). По този начин се удовлетворяват и местните регионални нужди от специалисти със съответната квалификация.

Много от специалностите предлагат отделни курсове и модули, основно като избираеми, насочени към младежката работа и инициативи в сферата на младежките дейности.

Трябва да се подчертае, че всички анализирани учебни програми и курсове дават възможност на студентите за усвояване на базови компетентности, необходими за упражняването на младежката работа в няколко основни направления. Тук могат да се посочат педагогически, социални, хуманитарни, културни, организационно-административни компетентности.

Обобщения и тенденции

Установява се наличието на малък брой програми, директно насочени към сферата на младежките дейности. Същевременно проучените образователни програми в различни професионални направления дават базови компетентности, необходими за реализиране на младежката работа.

Бъдещото развитие на процеса на професионализация на младежката работа в страната предполага да се разработи модел на специалистите в младежкия сектор и квалификационни изисквания за тяхната професионална подготовка, като се синхронизира компетентностният профил на специалистите в младежкия сектор със спецификата на обучението и традициите на българските университети.

Друга тенденция е насочена към увеличаване на присъствието на избираемите и факултативните дисциплини, насочени към младежката работа в учебните планове на висшите училища, основно в бакалавърска и магистърска степен.

References:

1. Deklaratsia ot Natsionalna sreshta "Mladezhki rabotnik. (2015). Varna.
2. Evropeysko portfolio na mladezhkia rabotnik. (2007). Obshtina Varna, Direktsia „Mladezhki deynosti i sport“.
3. Zakon za mladezhka, <https://www.lex.bg/laws/ldoc/2135786802>
4. Mileva, E. (2019). Mladezhki deynosti i sport – teoria i praktika, Sofia, Avangard Prima.
5. Natsionalna sportna akademia „Vasil Levski“, Magistarska programa „Mladezhki deynosti i sport“, www.nsa.bg
6. Nikolaeva, S. (2018). Neformalno obrazovanie kato kontseptualno i prilozhno predizvikatelstvo v balgarski kontekst. Prouchvane sred zaetite v sektora (studia). Antologia Neformalno obrazovanie, Sofia, UI „Sv. Kl. Ohridski“.
7. Postanovlenie № 125 ot 24 yuni 2002 g. za utvarzhdavane klasifikator na oblastite na vissho obrazovanie i profesionalnite napravlenia, <https://www.neaa.government.bg/normativna-baza/postanovlenija>

Saytove na visshi uchilishta v stranata.

1. SALTO-YOUTH, (2016). European Training Strategy. A Competence Model for Youth Workers to Work Internationally. Jugend fur Europa.

Corresponding author:

Eleonora M. Mileva, e-mail: emileva2002@gmail.com

<http://journal.pesk.eu/content/vol5/iss4-art13.pdf>